CONTRIBUȚII LA STUDIUL ARGOȚ-ULUI ROMÂNESC

S'a susținut, cu toată autoritatea, că G. Baronzi este — la noi — primul literat care notează, într'una din scrierile sale, expresii de argot românesc [1]). Afirmația n'a fost, dar trebuie retușată, G. Baronzi fiind precedat de N. T. Orășanu.

Spirit polimorf, autor a numeroase satire și epigrame, al mai multor broșuri apărute sub titlul captivant de *Misterele mahalalelor sau cronica scandaloasă a orașului*, al unor traduceri din literatura franceză, câtva timp (8 Decemvrie 1859—29 Noemvrie 1860) [2]) redactor la *Nichipercea*, ziar umoristic, N. T. Orășanu publică, în 1861, *Intemnițările melle politice* [3]). Opera descrie, adeseori cu exasperantă migală, procesele de presă intentate autorului și vieața dusă de el în pușcărie. Aici, în închisoare, N. T. Orășanu a manifestat un interes susținut față de „frații tâlhari", cărora le-a dedicat *Intemnițările*... și față de „jargonul" lor. „In timpul acesta", mărturisește scriitorul, „avui ocaziunea a cunoaște jargonul arestanților, în care vorbesc unii cu alții, fără a fi înțeleși de guardienii lor" [4]). In

[1]) V. L. Șăineanu *L'Argot ancien (1455—1850). Ses éléments constitutifs, ses rapports avec les langues secrètes de l'Europe meridionale et l'argot moderne. Avec un appendice sur l'Argot jugé par Victor Hugo et Balzac*, Paris, 1907, p. 14—15, citat apud I Iordan, *Introducere în studiul limbilor romanice*, Editura Institutului de Filologie Română, 1932, p. 418. Părerea lui L. Șăineanu o împărtășesc: I. Iordan, *op. cit.*, p. 419, și Al Vasiliu, *Din argoul nostru*, în *Grai și Suflet*, V-1 (1937), p. 97.

[2]) V. N. Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, *Publicațiunile periodice românești*, Buc., Socec, 1913, p. 450.

[3]) București, Tipographia Națională.

[4]) *Intemnitările*..., p. 50.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05

continuare, transcrie, din limbajul „arestanților", următorii termeni:[1])

albituri și albișori = monetă de argint
barosan = curcan
bidiviu = cal sau băiat
busuioc = cuțit
candriu = beat
cânipă = păr
carantan = pahar
cârâitor = hoț
cărăuește = ascunde
cerc = inel
cerneală = cafea
chezaș și pițigoi = lacăt
ciurupuește = numără
cocoană = găină
corabangie și gagică = femee
crăcani[2]) = pantaloni
gagiu = șef, stăpân sau negustător
găină = căciulă
grubă = bani mulți
labe = cisme
lovele = parale
lumânare = gâscă
mardeală = bătaie
mol și molete = vin
ochi și ochișori sau ochi de vulpe = galbeni
părul purcelii = capacul lăzii

---

[1]) *Ibid.*, p. 50—51. Spre deosebire de N. T. Orășanu, înșirăm cuvintele în ordine alfabetică.

[2]) P. Ciureanu, *Note de argot*, în *Buletinul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide"*, vol. II (1935), p. 205, a semnalat, din argot-ul hamalilor și a vagabonzilor constănțeni, forma „crășani". Evident este o greșeală; ea a fost relevată de Al. Vasiliu, *op. cit.*, p. 99, iar forma din *Intemnițările* îi confirmă părerea.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05

picior de porc mare sau baston scufundat	= puşcă
picioare de porc	= pistoale
ai pilit	= ai băut
poptoarcă	= chee
praftoriţă	= popă
prangă	= feare
purcea	= ladă
rogojină	= iapă
spală varză	= sabie
sticlete	= soldat sau dorobanţ
teaşcă	= pungă
teşcar	= pungaş
topardos	= rachiu
traistă	= clondir
ţârcava şi caro	= fugi
văşmânt	= gheroc
vrăjaşte	= spune
zapciu	= câinele

După acestea, urmează câteva cuvinte din *Jargonul cartoforilor de cafenele*:[7])

asu	= taica
doi ochi	= beizeru
trei	= spirea
patru	= fratele labi[i]
cinci	= labă
şase	= salman
şapte	= fratele Cernichi[i]
opt	= Cernica
nouă	= fratele grubi[i]
zece	= grubă
valet	= ciolacu
dama	= mingeacu
regile	= praftoriţa

[7]) *Intemnitările* . . . , p. 51—52.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05 LUJ

In urma tuturor acestora, un filolog ar năzui să afle etimologia termenilor din cele două liste sau să stabilească corelațiile posibile între formele dela 1861 și cele din argot-ul pușcăriașilor de acum. Pe noi ne ispitește însă altceva, anume: determinarea izvoarelor sub înrâurirea cărora N. T. Orășanu, delicvent de presă recidivist, a cuprins în sfera interesului său și argot-ul „fraților tâlhari".

După cum am arătat cu alt prilej,[1]) *Intemnițările melle politice* se resimt, ca titlu și temă, de influența operei lui S. Pellico, *Le mie prigioni*. Faimosul carbonar menționează, în scrierea sa, „limba aparte" a pușcăriașilor, dar faptul că nu-i acordă o atenție particulară, nici nu recurge la exemplificări, ne face să credem că nu de aici putea să se inspire N. T. Orășanu, ci dintr'o sursă mult mai autorizată, sub acest raport: din *Le dernier jour d'un condamné*. Romanul a apărut, în franțuzește, la 1829 și a fost tălmăcit, în românește, după zece ani, de Căpitanul St. Stoica[2]). Câteva alineate din *Le dernier jour d'un condamné* sânt închinate limbii „borfașilor". Cităm un pasaj caracteristic: „Aceasta este o limbă scoasă din limba generală, ca un fel de cocoașe scârboase, ca o gâlcă, une-ori are o deosebită energie, un pitoresc spăimântător, este: *rășină pă cale* (sânge pă drum). *A să însura cu văduva* (a fi spânzurat), ca când streangul spânzurător ar fi văduva celor spânzurați Capul unui tâlhar are două numiri: *Sor-Bon*, când meditează, judecă și sfătuește crima; *Trunchiu*, când îl tae gândea. Une-ori însuflă duh de vodevil: *un șal de richiți* (coșul unui aducător de sdrențe). *Mincinoasa* (limba). Și apoi pretutindenea, în tot minutul, cuvinte ciudate, misterioase, urîte și cumplite, venite de cine știe unde: ca când ar fi broaște și păianjeni. Când aude cineva această limbă, face efectul unui lucru îngălat, înțărânat, unei legături de sdrențe, pă care le-ar scutura înainte-ți" [3]).

---

[1]) V. *Contribuții la soarta lui Silvio Pellico în România*, în *Studii Literare*, III, p. 270—281.

[2]) *Zioa dupe urma a unui osândit* de Victor Hugo. Tradus de D. căpitanul St. Stoica, București, Tipografia lui Eliad, 1839.

[3]) *Zioa dupe urma* . . . , p. 50—52.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05

Deşi ne lipseşte mărturia directă că N. T. Orăşanu ar fi citit *Zioa dupe urma a unui osândit*, totuşi putem presupune, fără a forţa realităţile culturale din jurul anului 1861, că el a trebuit s'o cunoască, dat fiind faptul că traducerea lui St. Stoica s'a bucurat de o largă popularitate [1]). Firește, n'ar fi exclus ca el să fi citit însuşi originalul francez. Pentrucă ipoteza are mulţi sorţi de isbândă, noi afirmăm că atenţia lui N. T. Orăşanu s'a fixat, la un moment dat, asupra limbii „arestanţilor" datorită unor certe reminiscenţe din lectura romanului la care ne-am raportat [2]).

După N. T. Orăşanu, s'a ocupat de argot-ul românesc G. Baronzi, dându-ne, în *Limba română şi tradiţiunile ei*,[3]) numeroase expresii din ceea ce el numeşte *Limba cărăitorilor* [*Argot*][4]). Majoritatea expresiilor reproduc, cu uşoare infidelităţi, pe cele comunicate de N. T. Orăşanu. Modificări demne de remarcat sunt două: *baston desfundat* = puşcă, în loc de *baston scufundat*, şi *pontoarcă* = cheie, pentru *poptoarcă*. De asemenea, G. Baronzi a eliminat din lista antecesorului său pe *văşmânt* = gheroc, adăogând în schimb câţiva termeni noi, în total douăzeci.

Faptele discutate năzuesc să sublinieze necesitatea unui studiu istoric al argot-ului românesc. Notăm, cu titlu de sugestie, că o astfel de cercetare trebuie să pornească dela poezia noastră populară, unde cineva poate afla de asemenea elemente de argot. Citâm, ca mărturie, următoarele versuri:

— Babo, slabo şi de treabo,
La cuvinte de ispravo,
Las, Corbea, că-i logodit,

---

[1]) Ea purta girul lui I. Heliade Rădulescu, v. *Răspuns* la scrisoarea D. Căpitanului St. Stoica, pentru traducţia „Zioa dupe urma a unui osândit", în *Curierul românesc*, an. XI (1840), nr. 29.

[2]) Romanul este amintit şi de Al. Odobescu, contemporan cu N. T. Orăşanu, care declară că nu intenţionează să-l imite, v. *Câteva ore la Snagov*, în *Revista Română*, vol. 1 (1862), p. 351.

[3]) Titlul întreg este: *Opere complecte* de George Baronzi, vol. I-*Limba română şi tradiţiunile ei*, Brăila, Tip. Triangul, 1872.

[4]) *Ibid.*, p. 149—151.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05

Logodnica i-a venit,
Jupâneasa Carpina
Adusă din Slatina.
Din bardă, nu-i bărduită,
Numa din topor cioplită,
Și la cap e ascuțită,
La rădăcină-i pârlită,
Tot de Corbea e gătită [1]).

„Jupâneasa Carpina" însemnează aici *țeapă* și e sigur că explorarea conștiincioasă a literaturii populare va isbuti să pună în lumină și alte exemple.

I. VERBINĂ

[1]) *Cântecul lui Corbea* (variantă), în Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, vol. I, part. I, Buc. Tipografia Corpului Didactic, 1900, p. 147.
Despre argot v. și capitolul *Limbaje speciale*, din lucrarea lui I. Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a greșelilor*, Iași, Institutul de arte grafice A. Țerek, 1943, p. 488—500 și *Stilistica* 1944, 341.

BDD-A14874 © 1948 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:05